

चेतना सायकल रॅली : आर्थिक साक्षरता व वित्तीय समावेशानासाठी महाराष्ट्र ग्रामीण बँकेचा अभिनव उपक्रम
हर घर तिरंगा : हर घर बँक खाता

महाराष्ट्र ग्रामीण बँकेचा तेरावा वर्धापन दिन व स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव यांचे औचित्य साधत महाराष्ट्र ग्रामीण बँकेने औरंगाबाद ते उमरगा असे ६०४ किमी चेतना सायकल रॅलीचे आयोजन दि. २० जुलै ते ३१ जुलै २०२२ या दरम्यान केले होते . या सायकल रॅलीत बँकेचे अध्यक्ष मिलिंद धारड स्वतः सायकलिंग करित सामील झाले होते तर इतर १४ अधिकारी देखील या रॅलीत सामील झाले होते . या सायकल रॅलीची सुरवात दि २० जुलै रोजी सकाळी ६.३० व औरंगाबाद चे जिल्हाधिकारी श्री सुनील चव्हाण , नाबार्ड चे सरव्यवस्थापक श्री एम जे श्रीनिवासलु यांनी महाराष्ट्र ग्रामीण बँकेचे मुख्य कार्यालय येथून झेंडा दाखवून केली . औरंगाबाद , जालना , बीड , परभणी , नांदेड , लातूर असा प्रवास करित हि रॅली मागास व बँकिंग चा प्राधान्यक्रम असलेल्या उस्मानाबाद जिल्यातील उमरगा येथे पर्यंत आयोजित केलेली होती . या रॅलीचा मुख्य उद्देश म्हणजे बँकेचे कार्यक्षेत्र असलेला मागास व अविकसित असलेल्या व समजला जाणाऱ्या मराठवाडा विभागातील बँकिंग गरजा ओळखणे व त्यासाठी आर्थिक साक्षरता व वित्तीय समावेशन कॅम्प घेत डिजिटल बँकिंग सह आर्थिक सामावेशानाचा या भागात प्रचार व प्रसार करणे हा होता . त्यासाठी या रॅलीने आपल्या ६०४ किमी सायकल प्रवासात एकूण १०३ आर्थिक साक्षरता मेळावे ३० शाखाना भेटी देत घेतले .

गती कमी दुष्यामानता अधिक : बँकेचे अध्यक्ष मिलिंद धारड यांच्या शब्दात सांगायचे तर मराठवाड्यातील बँकिंग गरजा व उपलब्धी जाणून घेण्यासाठी कमी गतीने जात जास्तीत जास्त ग्रामस्थ , शेतकरी , ग्राहक यांच्या भेटी घेणे व त्यांच्याशी बँकिंग संवाद साधने गरजेचे होते . गतीने गेले तर आपली दृश्यमानता कमी असते , खूप गोष्टी सुटून जातात , जेवढी गती कमी तेवढे व्हिजन जास्त व्यापक होते त्यातूनच या बारा दिवसात सुमारे दीड लाख ग्राहकाशी या रॅलीमुळे संवाद साधता आला आहे .

भव्य स्वागत : बँकेच्या अध्यक्षासह बँक अधिकारी व बँकेचे उच्च पदस्थ अधिकारी स्वतः सायकली चालवत येत आहेत या अभिनव उपक्रमाचा परिणाम असा झाला कि गावागावातून ग्रामस्थ , लोकप्रतिनिधी , बचत गट महिला , शाळेतील विद्यार्थी व शिक्षक यांनी स्वयंपूर्तीने रॅलीचे जागोजागी भव्य स्वागत केले . हारतुरे , फेटे , शाली , यासह ढोल ताशे , लेझीम पथक , पुष्प वृष्टी करित या रॅलीचे स्वागत केले . जागोजागी डिजिटल बँकर लावून देखील या चेतना सायकल रॅली चे स्वागत केले गेले . बचत गटातील महिला भगिनींनी ओवाळून या रॅलीतील बँक अधिकारीचे स्वागत केले . बँक व त्यांच्या ग्राहकात एक विश्वास असावा लागतो , बँकेचे ब्रीद वाक्य “ साथ विश्वासाचे वाट विकासाची” हे या निमित्ताने सत्यात उतरलेले जाणवत होते .

वित्तीय सामावेशन व आर्थिक साक्षरता मेळावे : गावागावातून १०३ वित्तीय सामावेशन व आर्थिक साक्षरता मेळावे या सायकल रॅली दरम्यान घेण्यात आले . या मेळाव्यातून बचत , समजून उमजून कर्ज , सावकार मुक्ती , जन धन खाते , प्रधान मंत्री सुरक्षा व जीवन विमा योजना , अटल पेन्शन योजना , वेळेवर कर्ज परतफेड , डिजिटल व पेपर लेस बँकिंग , ग्रामीण बँकेच्या कर्ज योजना ज्यात पिक कर्ज , गृह कर्ज , छोटे व लघु उद्योगासाठीचे कर्ज योजना , व्यक्तिगत कर्ज योजना याबाबत माहिती दिली गेली . या मेळाव्यात नुककड नाटिका सादर करित हा संदेश सहज व सोप्या भाषेत दिला गेला . ग्राहक शिक्षण व प्रशिक्षण याचे एक सुंदर उदाहरण या निमित्ताने पुढे आले आहे . या मेळाव्यात सुमारे एक लाख लोक प्रत्यक्ष सहभागी झाले होते .

प्रत्येक मेळाव्याच्या सामारोपापूर्वी लोकांना त्यांच्या अडी अडचणी व विचार मांडण्याची संधी दिली गेली त्यातून लोकांच्या अडचणीना प्रत्यक्ष बँकेच्या अध्यक्षांनी उत्तरे दिली तर जिथे जिथे शक्य झाले तिथे तिथे लेगेच त्या समस्या सोडविण्यात आल्या . या मुळे बँकिंग व आर्थिक साक्षरतेचा नवा अध्याय व पायंडा महाराष्ट्र ग्रामीण बँकेने निर्माण केलेला आहे .

महाग्रामीण बळीराजा तारणहार योजना : बँकेने एन पी ए झालेल्या शेतकरी बांधवाना व्याजात सवलत देऊन पुन्हा पिक कर्ज उपलब्ध करून देणारी अभिनव योजना म्हणजेच महाग्रामीण बळीराजा तारणहार योजना दि १ जानेवारी २०२२ पासून सुरु केली होती , या योजनेची मुदत ३० जूनला संपली होती पण या निमित्ताने या योजनेला पात्र परन्तु अजूनही वंचित असलेल्या कर्ज थकलेल्या व सावकारी कर्जाच्या दरातील शेतकरी बांधवासाठी हि मुदत ३० सप्टेबर २०२२ पर्यंत वाढवली आहे व त्याचा लाभ घेण्याचे आवाहन या वेळी गावागावातून केले गेले . सावकारी कर्ज मुक्तीचा जणू नाराच या चेतना सायकल रॅलीने दिला आहे . या योजनेत लाभ घेतलेल्या शेतकरी बांधवाचे स्वागत हार घालून प्रत्यक्ष बँकेच्या अध्यक्षांनी केले . तसेच त्यांना फळ झाडांची रोपे बँकेच्या माध्यमातून भेट देण्यात आली . अशा सुमारे १०००० आंबा , पेरू , सीताफळ , डाळिंब , चिंच , आवळा या झाडांच्या रोपाचे वाटप या सायकल रॅलीने केले आहे . यातून बँक व ग्राहकाचे नाते हे एखाद्या फळ झाडा सारखे विकसित होणारे असते त्याचे संवर्धन केल्यावर विकासाची फळे मिळतात हाच संदेश दिला गेला .

किसान क्रेडीट कार्ड : पिक कर्ज वाटप : महाराष्ट्र ग्रामीण बँकेने या वर्षी अधिक गतीने खरीप हंगामात पिक कर्ज वाटप केले आहे. सुमारे २२५००० शेतकरी बांधवाना रु १९०० कोटीचे कर्ज वाटप आता पर्यंत झालेले आहे . असे गतीने कर्ज वाटप करणारी बँक म्हणून महाराष्ट्रात ग्रामीण बँक आघडीवर राहिलेली आहे . तरीही आजूनही काही शेतकरी थकीत असून त्यांच्या पिक कर्जाचे नूतनीकरण करणे व शंभर टक्के शेतकरी बांधवाना यंदाच्या खरीप हंगामात पिक कर्ज उपलब्ध करून देणे हे एक या सायकल रॅलीचे उद्दिष्ट्य होते . त्या नुसार सुमारे २५ हजार शेतकरी बांधवाना ३० कोटी रुपयाचे पिक कर्ज या सायकल रॅली दरम्यान वितरीत केले गेले. पिक कर्ज नियमित असण्याने महाराष्ट्र शासन व भारत सरकारच्या व्याज सवलत योजना व सानुग्रह प्रोत्साहनपर अनुदान या बाबत माहिती या सायकल रॅलीतील कार्यक्रमातून दिली गेली .

बचत गट महिलांचा उत्फूर्त प्रतिसाद : या चेतना सायकल रॅलीचे महत्वपूर्ण वैशिष्ट्य म्हणजे शेकडो बचत गटातील हजारो महिलाच उत्फूर्त सहभाग हे होय . जागो जागी मेळाव्यात मोठ्या संख्येने बचत गटातील महिला सहभागी झाल्या होत्या . हा सहभाग फक्त शोभा वाढविणारा नव्हता तर आम्हालाही आर्थिक विकासात भागीदारी करायची आहे व आपला , आपल्या कुटुंबाचा व गावाचा आर्थिक विकास करायचा आहे हे सांगणारी होती हे खूपच आशादायी असे चित्र आहे . या रली मध्ये जागो जागी महिला बचत गट व अपंग बचत गटांना कर्ज मंजूरी पत्राचे वितरण करण्यात आले . या रॅलीच्या दरम्यान सुमारे एक हजार बचत गटांना रु १५ कोटी कर्ज मंजूरी दिली गेली .

बचत गटातील महिला साठी बचत गट व्यवस्थापन , आर्थिक शिस्त , बचत गटाच्या हिशोबाचे महत्व , बचत गटाची पंचसूत्री पथ नाट्य स्वरूपात सादर करण्यात आली . बचत गटातील महिलांनी जागोजागी त्यांनी उत्पादित केलेल्या वस्तूंचे प्रदर्शन व स्टोल लावले होते . महिला उत्साहाने प्रश्न विचारीत होत्या , बँकेच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्याशी संवाद साधत होत्या , कार्यक्रमाचे व्हिडीओ चित्रीकरण मोबाईल मध्ये करीत होत्या , स्टेजवर येऊन बँकेच्या अध्यक्षांसोबत फोटो घेत होत्या , मोबाईल नंबर विचारीत होत्या हे मराठवाड्यातील महिला उद्योजकता , स्वावलंबन व आत्म निर्भरतेचे प्रतिक आहे .

शाळातून आनंददायी शिक्षण व आर्थिक डिजिटल बँकिंग मेळावे : बँकेचे संभाव्य ग्राहक व घरी जाऊन आपल्या पालकांना माहिती देणारी शाळकरी मुले यांच्याशी देखील या चेतना सायकल रॅलीत संवाद साधला गेला . या बारा दिवसात सुमारे दहा हजार शाळकरी मुलांना या सायकल रॅलीने ए टी एम वापर , पास वर्ड जपवणूक याची पथ नाट्यातून माहिती दिली तर पर्यावरण व गोबल

वार्मिंग बाबत जाणीव जागृती शाळा शाळातून वृक्षारोपण करित करून दिली . सायकल चालवणे व आरोग्य तसेच पर्यावरण संवर्धन करणे याचे महत्व देखील यावेळी या नव्या पिढीला दिले गेले .

सामाजिक दायित्व उपक्रम : या चेतना सायकल रॅलीने गाव व शाळाच्या गरजे नुसार काही रक्कम सामाजिक दायित्व म्हणून काही शाळा व काही ग्राम पंचायती यांना देणगी दिला . गावात बॅच टाकणे , गाव स्वच्छता अभियान इ साठी तर शाळात गरजू विद्यार्थ्यांना शालेय साहित्य वितरण यासाठी काही रक्कम देणगी दिली गेली . सामाजिक दायित्व उपक्रम कसा राबवावा याचा एक नवा धडा या चेतना सायकल रलीने घालून दिला आहे .

मुक्कमी कर्मचारी व अधिकारी यांच्या बैठकाचे आयोजन : दिवस भर किमान ५० किमी सायकल चालवून थकलेले असले तरी हे सायकल पटू अधिकारी व त्याचे नेतृत्व करणारे बँकेचे अध्यक्ष मुक्कामाच्या ठिकाणी बँक अधिकारी व कर्मचारी यांच्या बैठका घेऊन दिवसभरातील अनुभव व त्या त्या भागातील ग्राहकांनी मांडलेल्या समस्या यावर सूचना देत व बँकेची सुविधा अधिक ग्राहक केंद्रित कशी करायचे यावर संवाद साधला जात होता . या बारा दिवसात शंभर शाखांच्या सुमारे पाचशेच्या वर कर्मचारी व अधिकारी यांना या उपक्रमातून अधिक ग्राहक केन्द्री व संवेदनशील बनविले गेले .

अधिकारी सायकल पटू बनले : या सायकल रॅली मध्ये सहभागी झालेले अधिकारी वय वर्ष ६० ते ३० या दरम्यानचे होते , त्यांना सायकल चालविण्याचा कोणताही अनुभव नव्हता किंवा ते व्यवसायिक व छंदिष्ट सायकल पटू नव्हते परंतु ग्रामीण भागातील बँकिंग सुविधा चा प्रचार व प्रसार करणे , आर्थिक साक्षरता व वित्तीय सामावेशन करणे या ध्येय वेडातून या सर्वांनी एक उत्कृष्ट टीम तयार करित हे ६०४ किमी आंतर उन्ह , उलटा वारा , चढ उतार , डोंगर व घाट , खराब रस्ते व पावसामुळे चिखलाचे साम्राज्य असलेले कच्चे रस्ते याची तमा न बाळगता हा सायकल प्रवास केला आहे . यामुळे या मराठवाड्यातील बँकिंग ला एक वेगळाच आयम प्राप्त झाला आहे . बँक ग्राहक व कर्मचारी यांचे नाते दृढ होण्यासाठी हि सायकल रॅली एक मैलाचा दगड ठरली आहे . दररोज सकाळी ६.३० ते रात्री १०.३० असे काम या बँक अधिकारी यांनी या कालावधीत केले आहे .

प्रसिद्धी व माध्यमाचे सहकार्य : या चेतना सायकल रॅलीला वृत्त पत्र , न्यूज चानल , यु ट्यूब न्यूज , सोशल मिडिया यावर खूप प्रसिद्धी मिळाली आहे . गुगल वर महाराष्ट्र ग्रामीण बँक चेतना सायकल रॅली असा सर्च केला तर हजारो फोटो , बातम्या , न्यूज लगेच सापडतात . बँकिंग , सोशल बँकिंग , ग्रामीण बँकिंग , आर्थिक साक्षरता , वित्तीय समावेशाचा हा अभिनव व नाविन्यपूर्ण उपक्रम खऱ्या अर्थाने ग्राहक , बचत गट सभासद महिला यांना भावला आहे हेच यातून दिसून येते .

उमरगा येथील समारोप कार्यक्रम : या चेतना सायकल रॅलीचा समारोप जाणीवपूर्वक उमरगा येथे आयोजित केला होता . बँकिंग दृष्टीने मागासलेल्या व या भागात जाणीवपूर्वक बँकिंग सेवा उपलब्ध करून द्याव्यात या भारत सरकारच्या सूचना असल्याने उस्मानाबाद या एस्प्रेसेशनल जिल्ह्यातील उमरगा या ठिकाणी हा समारोप कार्यक्रम आयोजित केला होता या प्रसंगी दोन हजाराहून जास्त ग्रामीण शेतकरी , बचत गट महिला , बँक कर्मचारी अधिकारी सामील झाले होते . इतर उपक्रमासोबत या ठिकाणी ५०० राष्ट्र ध्वज तिरंगा झेंडा जो बचत गटातील महिलांनी बनविला आहे तो ग्राहकांना वाटप करण्यात आला व हा तिरंगा हाती घेऊन सामुहिक राष्ट्र गीताने या सायकल रॅलीचा शानदार समारोप करण्यात आला . हर घर तिरंगा हा नारा व त्या सोबतच हर घर बँक खाता हा नारा महाराष्ट्र ग्रामीण बँकेने या निमित्ताने दिला आहे . राष्ट्र प्रेम आणि आर्थिक विकास व आर्थिक उन्नती हे एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत . या दोन्ही ज्या देशाकडे आहेत तो देश नक्कीच महासत्ता होईल असा एक व्यापक संदेश या चेतना सायकल रॅलीच्या माध्यमातून ठळकपणे समोर येतो आहे .

कवी दुष्यन्तकुमार यांच्या प्रसिद्ध कवितेच्या ओळी या निमित्ताने आठवतात “ सिर्फ हंगामा खडा करणा मेरा मकसद नही , कोशिश ये है कि ये सुरत बदलनी चाहिए !” ग्रामीण अर्थ व्यवस्था व आर्थिक साक्षरता , वित्तीय सामावेशन या विषयाला धरून एक माहोल या चेतना सायकल रॅलीच्या निमित्ताने महाराष्ट्र ग्रामीण बँकेने तयार केले . कोणताही वरिष्ठ पातळीवरून हा कार्यक्रम आलेला नव्हता तर बँकेचे अध्यक्ष मिलिंद घारड यांना आतून कोठेतरी असे जाणवले कि मराठवाड्यातील बँकिंग व वित्तीय समावेशन कार्यक्रम परिणामकारक व परिमाण देणारा ठरला पाहिजे त्यासाठी वाटेल ते कष्ट घेत त्यांनी या उपक्रमाचे आयोजन केले . या उपक्रमातून बँक व त्यांच्या ग्राहकातील काऊटर ची दुरी जाऊन एक घट्ट नाते दृढ व्हायला नक्कीच मदत होईल अशी आशा वाटते . मराठवाड्यातील ग्रामीण बँकिंगच्या नव्या पर्वाला एक नवी दिशा या निमित्ताने मिळेल .